Kyrkomötet
Gudstjänstutskottets betänkande 2026:3

Tillgänglighet och nattvard

Sammanfattning

I det här betänkandet behandlas motion 2026:2 som föreslår att kyrkostyrelsen, med utgångspunkt i biskopsbrevet om nattvard, ska ta fram ett kunskapsunderlag för ökad tillgänglighet och inkludering vid nattvardsfirande i Svenska kyrkan.

Gudstjänstutskottet finner det angeläget att nattvarden ska vara tillgänglig för alla. Nattvardens element berör prästens sakramentsförvaltning. Utskottet är dock medvetet om att ämbetsbärares ställningstaganden i dessa frågor kan försätta människor i svåra situationer. I gudstjänstens, särskilt nattvardens, gemenskap är det viktigt att alla kan delta, även den med beroendeproblematik, överkänslighet, allergier eller funktionsnedsättning. Detta skulle därför kunna lyftas i ett erfarenhetsbaserat kunskapsunderlag. Ett sådant underlag bör distribueras till dem som har tjänst och uppdrag i Svenska kyrkan.

Dock vill utskottet påtala att motionen har en mycket bred ansats. I utskottets behandling har frågan om nattvardens materia varit central. Vidare har utskottet diskuterat i vilken mån den information som ges i anslutning till nattvardsfirandet är tillräckligt tydlig. Detta, menar utskottet, är motionens ärende och vill därför uppmuntra kyrkostyrelsen till att fokusera på det. Gudstjänstutskottet föreslår därför att kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2026:2.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2026:2.

Motionens förslag

Motion 2026:2 av Fredrik Stiernstedt m.fl., Tillgänglighet och nattvard

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att, med utgångspunkt i biskopbrevet om nattvard, ta fram ett kunskapsunderlag för ökad tillgänglighet och inkludering vid nattvardsfirande i Svenska kyrkan.

Bakgrund

Nattvardselementen och dess materia, alltså bröd och vin och vad de innehåller, är en av kristenhetens mest centrala frågor. Som sådan tolkas frågan som del av prästens sakramentsförvaltning.

Biskopsbrevet *Fira nattvard* kom 2020 och föranledde viss debatt, framför allt bland präster. I och med att brevet kom precis innan pandemin bröt ut kom flera frågor som väcktes att ställas på sin spets. Frågor om hur nattvard bäst skulle firas när församlingar inte alltid kunde träffas i kyrkorummet, eller när smittspridningen skulle begränsas ledde till reflektion kring nattvarden på många håll i Svenska kyrkan, liksom i andra delar av den världsvida kyrkan. Detta märks bland annat genom att många församlingar har egna sidor om nattvarden på sina webbplatser. Vidare har det på flera håll hållits fördjupningssamlingar om nattvarden, bland annat genom en stiftsdag i Västerås stift. Efter den samlingen togs initiativ till en antologi om nattvarden – *Som spridda sädeskornen: perspektiv på nattvardens levda teologi* (red. Teresia Derlén (Boström) och Frida Mannerfelt) – där bland annat nattvardens materia lyfts i ett av kapitlen.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Under 1980-talets första hälft behandlade kyrkomötet vid tre tillfällen motioner om alkoholfritt nattvardsvin och uppdrog till centralstyrelsen att utreda frågan. Uppdraget resulterade i *Brödet och vinet i Herrens måltid, Utredning om nattvardselementens beskaffenhet*, av Svenska kyrkans nämnd för gudstjänstliv och evangelisation. 1987 beslutade kyrkomötet att rekommendera utredningen som underlag för studium och pastoral handläggning i församlingarna.

I utredningen berörs både brödet och vinet i nattvarden. Allergiproblem, till exempel glutenintolerans, nämns, liksom svårigheter kopplade till frågor om vinets alkoholhalt.

Kyrkomötet 2010 behandlade två motioner (2010:9, 2010:71) som på olika sätt berörde nattvarden. I sitt betänkande G 2010:2 föreslog gudstjänstutskottet avslag på motionerna, vilket också blev kyrkomötets beslut. Utskottet resonerade i enlighet med motionärerna, att nattvardsbordet ska kunna vara tillgängligt och välkomnande. Samtidigt konstaterade utskottet att beslut om vilket bröd och vilket vin som används vid nattvardsfirande i Svenska kyrkans församlingar fattas i de lokala sammanhangen. Det är en pastoralt viktig fråga som måste hanteras klokt utifrån de lokala förutsättningarna, såväl i övergripande beslut som i enskilda situationer. Utskottet poängterade behovet av att i alla församlingar samtala om och ta ansvar för att möta de särskilda behov som finns i anslutning till nattvardens bröd och vin. Utskottet konstaterade att detta är en pastoral fråga, som inte ska lösas genom beslut i kyrkomöte och kyrkostyrelse.

Biskopsmötet

Biskopsmötet behandlade i januari 1978 en skrivelse från Vita bandets riksförening och IOGT-NTO-rörelsen, Gävleborgs distrikt, angående alkoholfritt nattvardsvin. I beslutet ges en rekommendation att kyrkoherden fattar beslut om vilket alternativ av vin som ska användas, efter att ha hört församlingens kyrkoråd och övriga präster samt, om nödvändigt, efter överläggning med biskopen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2026:2.

Gudstjänstutskottet finner det angeläget att nattvarden ska vara tillgänglig för alla. Nattvardens element berör prästens sakramentsförvaltning. Som sådan rör den prästens vigningslöften, vilkas efterlevnad hör till det tillsynsansvar som tillfaller biskopen, och inom den episkopala strukturen ska upprätthållas av kontraktsprost och kyrkoherde.

Utskottet är dock medveten om att ämbetsbärares förhållningssätt till nattvardens materia kan ställa människor i svåra situationer. Utskottet menar att kunskapen är otillräcklig kring beroendeproblematik, överkänslighet och allergier samt funktionsnedsättningar och ser att dessa perspektiv inte uppmärksammas i biskopsbrevet. Kunskapen behöver breddas och fördjupas, som en del i arbetet för att bidra till att nattvardsbordet inte blir exkluderande. I gudstjänstens, särskilt nattvardens, gemenskap är det viktigt att alla kan delta. Den som är utsatt på olika sätt ska inte behöva föra sin egen talan. Inte minst barn och ungdomar ska känna sig trygga i att dela nattvardens gemenskap, något som tydligt lyfts av de ungas kyrkomöte, i deras gedigna behandling av motionen.

Dessa frågor skulle därför kunna lyftas i ett erfarenhetsbaserat kunskapsunderlag. Ett sådant underlag skulle kunna distribueras till många, det är inte endast präster och diakoner som behöver utbildas i detta utan även lekfolk.

Dock vill utskottet påtala att motionen är väldigt bred i sin ansats och uppmuntrar kyrkostyrelsen till att fokusera på det utskottet anser vara motionens ärende, det vill säga, nattvardens element och i vilken mån det förmedlas på ett sätt som gör att de som firar mässa i Svenska kyrkans församlingar känner sig välkomna och inkluderade Just kommunikationen är i flera sammanhang otydlig och präglas ibland av ett språkbruk som endast de insatta och kyrkvana förstår. Utskottet vill betona värdet av en tydlig kommunikation i alla sammanhang där nattvard firas i Svenska kyrkan. Gudstjänstutskottet föreslår därför att kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2026:2.

Uppsala den 1 oktober 2026

På gudstjänstutskottets vägnar

Lisa Tegby, ordförande

Karin Tillberg, sekreterare

Beslutande: Lisa Tegby, ordförande, Fredrik Stiernstedt, Anna Rapakko, Fredrik Ericsson, Hilde Klasson, Johan Lindman, Barbro Wiskari, Johannes Imberg, Karin Långström, Sven Milltoft, Anne Bjurström, Sofija Lazić Pedersen, Kristina Hyse, Patrik Nordgren och Erik Johansson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Henning Larsson, Sofie Halvarsson, Anna-Karin Bengtsdotter, Knapp Anna Eriksson, Catharina Carlsson, Elin Lockneus, Anna Lindgren, Leif Aruhn-Solén, Helén Lindbäck, Anna Ekström, Elisabeth Werner, Fredrik Unger och Ida Kortz.

Biskop Ulrica Fritzson har deltagit i utskottets överläggningar.

G 2026:3

Reservation

Jag reserverar mig mot att föreslå kyrkomötet att bifalla motion 2026:2 till förmån för att avslå densamma.

Frågan ska hanteras på pastoral nivå. Och inte lösas genom beslut i kyrkomöte och kyrkostyrelse. Utöver vikten av att värna att beslut fattas på så låg nivå som möjligt, noterar jag kostnaden som följer av beslutet. En kostnad som också torde kräva att motionen också beretts av ekonomiutskottet innan beslut fattats av gudstjänstutskottet.

Patrik Nordgren